

Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

13. Από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

1373 Διεθνής Οικονομική

Καθ. Γιώργος Αλογοσκούφης

Δρέσδη 1945

Από το Σχέδιο Marshall στο Σχέδιο Schuman

Η διαδικασία της ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θεσμικά και οικονομικά εγχειρήματα της μεταπολεμικής περιόδου.

Με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, οι οικονομίες της Ευρώπης ήταν σχεδόν πλήρως κατεστραμμένες. Η παραγωγική βάση πολλών χωρών είχε αποδιορθωθεί, οι υποδομές μεταφορών και ενέργειας είχαν υποστεί σοβαρές ζημιές και οι διεθνείς εμπορικές σχέσεις είχαν αποδιοργανωθεί.

Στην αρχική φάση της ανασυγκρότησής τους έπαιξε σημαντικό ρόλο το σχέδιο Marshall, το οποίο πέραν της μεταφοράς πόρων από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, τις ώθησε να συνεργαστούν οικονομικά μέσω του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, προδρόμου του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πληρωμών.

Στην αρχική φάση της ανασυγκρότησης διατηρήθηκαν οι περιορισμοί στο ελεύθερο εμπόριο και τις κινήσεις κεφαλαίων. Ωστόσο, ένα νέο πνεύμα οικονομικής συνεργασίας άρχισε να αναπτύσσεται μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών, και με το γαλλικής εμπνεύσεως Σχέδιο Schuman, μπήκαν οι βάσεις για βαθύτερη γαλλο-γερμανική και ευρύτερα ευρωπαϊκή οικονομική συνεργασία.

Το σχέδιο αυτό πρότεινε τη δημιουργία ενός οργανισμού που θα ήταν ανοικτός στη συμμετοχή κι άλλων ευρωπαϊκών κρατών. Με αυτό τον τρόπο επεδίωκε την ενίσχυση της συλλογικής ασφάλειας, το αίτημα της οποίας παρέμενε πρωταρχικό, ιδιαίτερα λόγω του μακρόχρονου ανταγωνισμού μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας, ο οποίος είχε οδηγήσει σε δύο καταστροφικούς πολέμους.

Το Σχέδιο Schuman και η Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ)

Το σχέδιο Schuman πρότεινε μία προοδευτική ενοποίηση, με πρώτο στάδιο τον οικονομικό τομέα και πρώτο βήμα του σταδίου αυτού την κοινή διαχείριση της γαλλο-γερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα.

Η συνθήκη για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), υπογράφηκε στο Παρίσι το 1951 και τέθηκε σε ισχύ το 1952. Εκτός από τη Γαλλία και τη Γερμανία, στην κοινότητα συμμετείχαν και η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο, δημιουργώντας μια κοινότητα των Έξι.

Ένας από τους σκοπούς της Συνθήκης της ΕΚΑΧ ήταν η παγίωση της ειρήνης ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες, μέσω της δημιουργίας μιας κοινής αγοράς για τις κύριες πρώτες ύλης της πολεμικής βιομηχανίας, τον άνθρακα και το χάλυβα. Έτσι χώρες που κατά την διάρκεια του πολέμου ήταν αντίπαλες τώρα μοιράζονταν και συνδιαχειριζόνταν την παραγωγή άνθρακα και χάλυβα.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) ιδρύθηκε με τη συνθήκη της Ρώμης, το Μάρτιο του 1957, και περιλάμβανε τις ίδιες έξι χώρες, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, καθώς και το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο.

Η Υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης 25η Μαρτίου 1957

Οι Στόχοι της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας

Με την ίδρυση της ΕΟΚ και τη δημιουργία της κοινής αγοράς, επιδιώκονταν δύο στόχοι. Ένας οικονομικός και ένας πολιτικός.

Ο οικονομικός στόχος ήταν η περαιτέρω ενίσχυση των οικονομικών συναλλαγών και της συνεργασίας μεταξύ των χωρών της Κοινότητας, με την κατάργηση των εμποδίων στο μεταξύ τους εμπόριο και την υιοθέτηση κοινής εμπορικής πολιτικής απέναντι στον υπόλοιπο κόσμο.

Ο πολιτικός στόχος ήταν η πληρέστερη πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης ώστε να διαφραλιστεί η ειρήνη.

Η ΕΟΚ μετεξελίχθηκε από μία κοινότητα των Έξι στην Ευρωπαϊκή Ένωση των Εικοσιοκτώ. Με την απόσχιση της Μεγάλης Βρετανίας παρέμειναν Εικοσιεπτά κράτη-μέλη. Από μία κοινή αγορά και τελωνειακή ένωση, σε μία ενιαία αγορά στην οποία είκοσι δύο κράτη έχουν υιοθετήσει κοινούς κανόνες και ένα ενιαίο νόμισμα το ευρώ.

Η Συνθήκη της Ρώμης

Η συνθήκη της ΕΟΚ αρχικά προέβλεπε τη δημιουργία κοινής αγοράς και τελωνειακής ένωσης, καθώς και την εφαρμογή κοινών πολιτικών.

Με τη συνθήκη δεν δημιουργήθηκε απλώς μία τελωνειακή ένωση, αλλά ένας ευρύτερος ενιαίος οικονομικός χώρος.

Τα άρθρα της συνθήκης αφορούσαν τα τρία θέματα της κοινής αγοράς, της τελωνειακής ένωσης και των κοινών πολιτικών, ορίζοντας ως πρωταρχική αποστολή της Κοινότητας τη δημιουργία κοινής αγοράς και εκθέτοντας λεπτομερώς τις δράσεις που πρέπει να αναλάβει η τελευταία για να ανταποκριθεί στην αποστολή αυτή.

Το άρθρο 2 της συνθήκης ΕΟΚ όριζε ότι: “Η Κοινότητα έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία κοινής αγοράς και με τη προοδευτική σύγκλιση των πολιτικών των κρατών μελών, να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη σταθερή και διαρκή ανάπτυξη, την αυξημένη σταθερότητα, την ταχεία άνοδο του βιοτικού επιπέδου και τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών της”.

Η κοινή αγορά βασιζόταν σε τέσσερις ελευθερίες: ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών, των εμπορευμάτων και των κεφαλαίων.

Η συνθήκη της Ρώμης θέσπισε ενιαίο οικονομικό χώρο, με τον οποίο εισαγόταν ο ελεύθερος ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων. Έθεσε τις βάσεις της σύγκλισης των συνθηκών που διέπουν την εμπορία των προϊόντων και των υπηρεσιών, εκτός αυτών που καλύπτονταν ήδη από άλλες δύο συνθήκες. Τη συνθήκη για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) (Συνθήκη των Παρισίων, 1952), και τη δεύτερη συνθήκη της Ρώμης, που δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ).

Υλοποίηση της Κοινής Αγοράς

Στο άρθρο 8 της συνθήκης ΕΟΚ προβλεπόταν ότι η υλοποίηση της κοινής αγοράς θα προχωρούσε προοδευτικά, κατά τη διάρκεια μεταβατικής περιόδου δώδεκα ετών, η οποία χωριζόταν σε τρία στάδια, διάρκειας τεσσάρων ετών το κάθε ένα.

Σε κάθε στάδιο αντιστοιχούσε ένα σύνολο μέτρων που έπρεπε να ληφθούν και να εκτελεστούν ταυτόχρονα. Με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και των παρεκκλίσεων που προβλέπονταν στη συνθήκη, η λήξη της μεταβατικής περιόδου αποτελούσε το έσχατο χρονικό όριο για την έναρξη ισχύος του συνόλου των προβλεπομένων κανόνων που συνεπαγόταν η θέσπιση της κοινής αγοράς.

Δεδομένου ότι η κοινή αγορά βασιζόταν στην αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού, η συνθήκη απαγόρευε τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, καθώς και τις κρατικές ενισχύσεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και οι οποίες θα είχαν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Κάποιες περιπτώσεις επιτρεπόμενης παρέκκλισης προβλέπονταν στην ίδια τη συνθήκη.

Οι υπερπόντιες χώρες και εδάφη συνδέονταν με την κοινή αγορά, όπως και με την τελωνειακή ένωση, με στόχο την αύξηση των συναλλαγών και την από κοινού προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Η Τελωνειακή Ένωση

Η συνθήκη της ΕΟΚ κατάργησε τους τελωνειακούς δασμούς μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και τις ποσοτώσεις κατά τις εμπορικές συναλλαγές τους.

Επιπλέον θέσπισε κοινό εξωτερικό δασμολόγιο, ένα είδος εξωτερικών συνόρων, έναντι των προϊόντων των τρίτων χωρών, το οποίο αντικαθιστούσε τους προηγούμενους δασμούς που εφάρμοζαν τα διάφορα κράτη.

Η τελωνειακή ένωση συμπληρώθηκε με κοινή εμπορική πολιτική. Αυτή η πολιτική, η οποία εφαρμόστηκε σε κοινοτικό και όχι πλέον σε εθνικό επίπεδο, διαχώριζε την ΕΟΚ, ως τελωνειακή ένωση, από μια απλή ένωση ελεύθερων συναλλαγών.

Τα αποτελέσματα της προοδευτικής κατάργησης των τελωνειακών δασμών και της κατάργησης των ποσοτικών περιορισμών επί των συναλλαγών κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου ήταν ιδιαίτερα θετικά, δεδομένου ότι κατέστησαν δυνατή την ουσιαστική ανάπτυξη του ενδοκοινοτικού εμπορίου, καθώς και των συναλλαγών της ΕΟΚ με τρίτες χώρες.

Η Χάραξη Κοινών Πολιτικών το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

Στη συνθήκη προβλέπονταν ακόμη μία σειρά από κοινές πολιτικές. Ορισμένες πολιτικές όπως η κοινή αγροτική πολιτική (άρθρα 38 έως 47), η κοινή εμπορική πολιτική (άρθρα 110 έως 116) και η πολιτική μεταφορών (άρθρα 74 έως 84) προβλέπονταν ρητά στη συνθήκη της Ρώμης.

Στο άρθρο 235 προβλεπόταν η δυνατότητα για χάραξη και άλλων πολιτικών, ανάλογα με τις εξελίξεις. Το άρθρο όριζε ότι «Αν ενέργεια της Κοινότητας θεωρείται αναγκαία για την πραγματοποίηση ενός από τους στόχους της στο πλαίσιο της λειτουργίας της κοινής αγοράς, και δεν προβλέπονται από την παρούσα συνθήκη οι προς το σκοπό αυτόν απαιτούμενες εξουσίες, το Συμβούλιο, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής και ύστερα από διαβουλεύσεις με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θεσπίζει ομοφώνως τις κατάλληλες διατάξεις».

Μετά τη διάσκεψη κορυφής των Παρισίων, τον Οκτώβριο του 1972, η Κοινότητα, ενεργώντας βάσει αυτού του άρθρου, ανέπτυξε δράσεις στους τομείς της πολιτικής περιβάλλοντος, της περιφερειακής πολιτικής, της κοινωνικής πολιτικής και της βιομηχανικής πολιτικής.

Η ανάπτυξη αυτών των κοινών πολιτικών συνοδεύτηκε από τη σύσταση του *Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου*, στόχος του οποίου είναι η βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των εργαζομένων και η ανύψωση του βιοτικού τους επιπέδου.

Επίσης συνοδεύτηκε από την ίδρυση της *Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων*, η οποία έχει ως αποστολή να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της Κοινότητας με τη δημιουργία νέων πόρων.

Θεσμική Οργάνωση της ΕΟΚ

Η θεσμική ισορροπία στηριζόταν σε ένα 'τρίγωνο', αποτελούμενο από το Συμβούλιο, την Επιτροπή και το Κοινοβούλιο, τα οποία καλούνταν να συνεργαστούν.

Το Συμβούλιο θέσπιζε τους κανόνες, η Επιτροπή κατάρτιζε προτάσεις και το Κοινοβούλιο είχε συμβουλευτικό ρόλο. Επίσης, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων συμμετείχε η Ευρωπαϊκή Κοινωνική και Οικονομική Επιτροπή, έχοντας καθαρά συμβουλευτικό ρόλο. Η θεσμική αυτή οργάνωση, με κάποιες τροποποιήσεις που έχουν ενισχύσει το ρόλο του Κοινοβουλίου, ισχύει μέχρι σήμερα.

Η Επιτροπή, συλλογικό σώμα, ανεξάρτητο από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, οι οποίες τη διορίζουν με κοινή συμφωνία, εκπροσωπεί το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον. Έχει αποκλειστικό δικαίωμα ανάληψης νομοθετικών πρωτοβουλιών και προτείνει κοινοτικές νομοθετικές πράξεις στο Συμβούλιο Υπουργών. Ως θεματοφύλακας των συνθηκών, φροντίζει για την εφαρμογή των συνθηκών και του παράγωγου δικαίου. Προς το σκοπό αυτό, διαθέτει ευρύ φάσμα μέσων για να ελέγχει τα κράτη μέλη και τις επιχειρήσεις. Για την υλοποίηση των κοινών πολιτικών στο πλαίσιο της αποστολής της, η Επιτροπή διαθέτει εκτελεστική εξουσία.

Το Συμβούλιο Υπουργών, το οποίο απαρτίζεται από αντιπροσώπους των κυβερνήσεων των κρατών μελών, διαθέτει ουσιαστικές αρμοδιότητες λήψης αποφάσεων. Επικουρείται από την Επιτροπή των Μόνιμων Αντιπροσώπων (COREPER) η οποία προετοιμάζει το έργο του και εκτελεί τις εντολές που της αναθέτει.

Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση διέθετε αρχικά γνωμοδοτική μόνο εξουσία και τα μέλη της δεν εκλέγονταν ακόμη με άμεση καθολική ψηφοφορία.

Η συνθήκη πρόβλεπε επίσης τη σύσταση του Δικαστηρίου.

Από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η ΕΟΚ εξελίχθηκε σε δύο κατευθύνσεις.

Πρώτον, στην κατεύθυνση της εμβάθυνσης της οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας, με αποκορύφωμα τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δεύτερον, στην κατεύθυνση της διεύρυνσης με την προσθήκη νέων μελών.

Η πρόοδος προς τις δύο αυτές κατευθύνσεις δεν ήταν ομαλή, και ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1970, με την κατάρρευση του συστήματος σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods και το στασιμοπληθωρισμό που προκλήθηκε με τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις, η πορεία της κοινότητας δοκιμάστηκε.

Παρά ταύτα, στη δεκαετία του 1980 υπήρξε σημαντική πρόοδος και προς τις δύο αυτές κατευθύνσεις.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μετά τη Συμφωνία για τη Συνθήκη του Maastricht για τη Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 10 Δεκεμβρίου 1991

Η Διαδικασία της Διεύρυνσης

Η διαδικασία της διεύρυνσης οδήγησε την ΕΟΚ από μία ένωση έξι κρατών της Δυτικής Ευρώπης, σε μία ένωση που περιλαμβάνει είκοσι οκτώ (28) κράτη, το σύνολο σχεδόν των κρατών της δυτικής, κεντρικής, βόρειας και νότιας Ευρώπης.

Το 1973, οι αρχικοί έξι (6) έγιναν εννέα (9) με την προσθήκη της Μεγάλης Βρετανίας, της Δανίας και της Ιρλανδίας.

Η Ελλάδα προσχώρησε το 1981 (ΕΟΚ των 10).

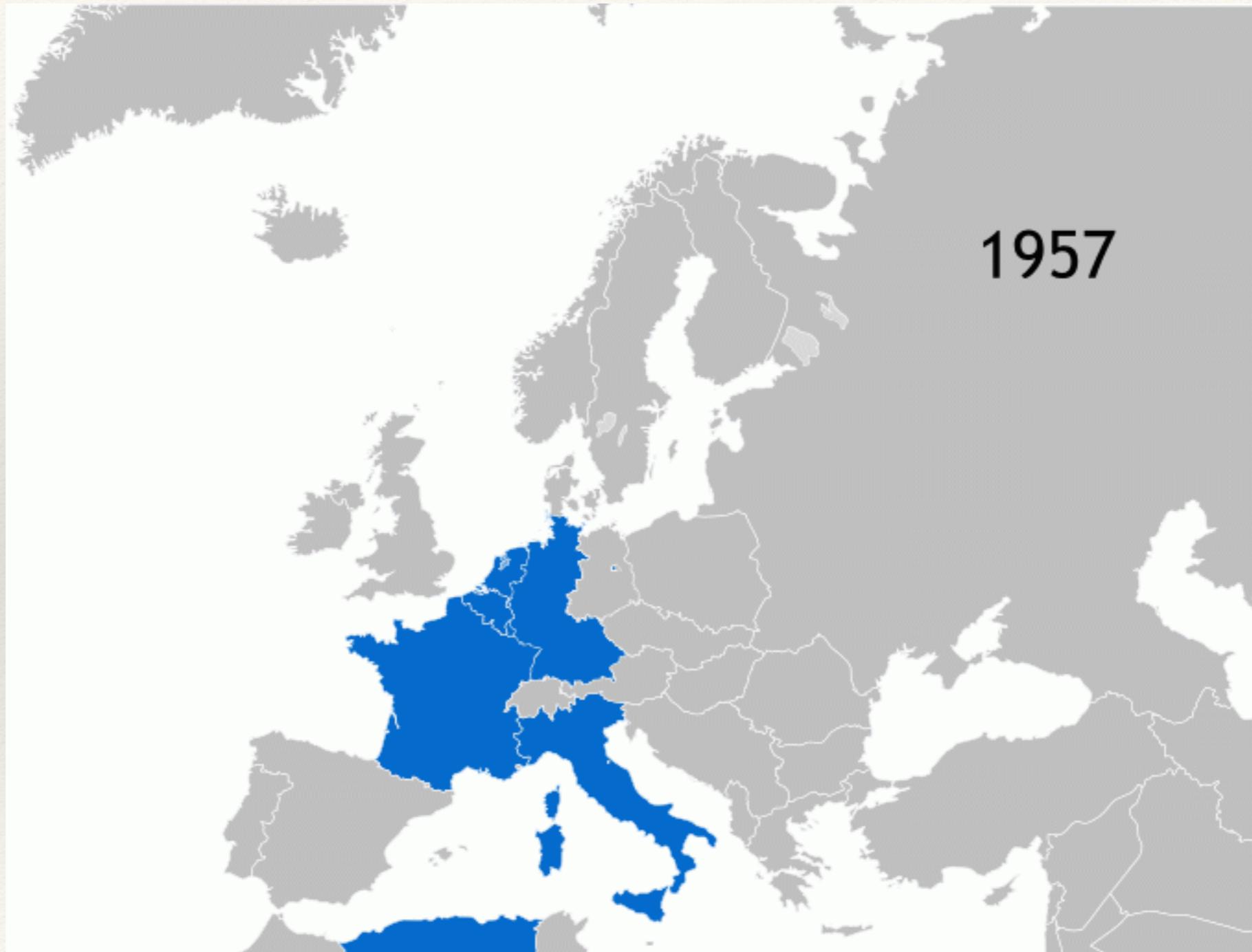
Η Ισπανία και η Πορτογαλία προσχώρησαν το 1986 (ΕΟΚ των 12).

Η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία προσχώρησαν το 1995, και φθάσαμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση των δεκαπέντε (15).

Δέκα νέα κράτη μέλη (Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τσεχική Δημοκρατία) προσχώρησαν το 2004, στα οποία προστέθηκαν το 2007 η Βουλγαρία και η Ρουμανία, και το 2013 η Κροατία. Έτσι φθάσαμε στην ΕΕ των εικοσιοκτώ (28) κρατών μελών.

Μετά από δημοψήφισμα, το 2016 η Βρετανία αποφάσισε να αποσχισθεί από την ΕΕ, για να καταλήξουμε στη σημερινή ΕΕ των 27 κρατών-μελών.

Η Διεύρυνση της ΕΕ

Η Διαδικασία της Εμβάθυνσης και η Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Καθώς εξελισσόταν η ΕΟΚ, η οικονομική και πολιτική συνεργασία γινόταν όλο και στενότερη, με την προσθήκη νέων πεδίων συνεργασίας και νέων πολιτικών. Η αρχική συνθήκη της Ρώμης υπέστη μία σειρά από τροποποιήσεις, προκειμένου να υπάρξει μια πιο λειτουργική και αποτελεσματική οικονομική και νομισματική ένωση.

Η πιο σημαντική τροποποίηση ήταν η *Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση*, γνωστή ως 'Συνθήκη του Μάαστριχτ' (1992).

Με τη συνθήκη αυτή η ΕΟΚ μετεξελίσσεται στην *Ευρωπαϊκή Ένωση*.

Η συνθήκη συγκεντρώνει στο ίδιο κείμενο την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις τρεις Κοινότητες (Ευρατόμ, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ) και τις θεσμικές συνεργασίες στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, της πολιτικής άμυνας, της επιβολής του νόμου και της δικαιοσύνης.

Μετονομάζει την ΕΟΚ σε ΕΕ.

Επίσης, η συνθήκη αυτή θεσπίζει την *Οικονομική και Νομισματική Ένωση*, καθιερώνει νέες κοινοτικές πολιτικές (εκπαίδευση, πολιτισμός) και διευρύνει τις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (διαδικασία της συναπόφασης).

Οι Πιο Σημαντικές Τροποποιήσεις των Συνθηκών πριν τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (1992)

Η Συνθήκη των Βρυξελλών (1965), γνωστή ως *συνθήκη συγχώνευσης*. Η συνθήκη αυτή αντικατέστησε τα τρία Συμβούλια Υπουργών (ΕΟΚ, ΕΚΑΧ και Ευρατόμ), αφενός, και τις δύο Επιτροπές (ΕΟΚ, Ευρατόμ) και την Ανώτατη Αρχή (ΕΚΑΧ), αφετέρου, με ενιαίο Συμβούλιο και ενιαία Επιτροπή. Στη διοικητική αυτή συγχώνευση προστέθηκε ένας ενιαίος προϋπολογισμός λειτουργίας.

Δημοσιονομική Συνθήκη I (1970): Η συνθήκη αυτή αντικατέστησε το σύστημα χρηματοδότησης των Κοινοτήτων από συνεισφορές των κρατών μελών με ένα σύστημα ιδίων πόρων. Θέσπισε επίσης έναν ενιαίο προϋπολογισμό για τις Κοινότητες.

Δημοσιονομική Συνθήκη II: (1975). Η συνθήκη αυτή έδωσε το δικαίωμα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να απορρίπτει τον προϋπολογισμό και να χορηγεί απαλλαγή στην Επιτροπή για την εκτέλεσή του. Θέσπισε παράλληλα Ενιαίο Ελεγκτικό συνέδριο για τις τρεις Κοινότητες, και οργανισμό λογιστικού ελέγχου και δημοσιονομικής διαχείρισης.

Συνθήκη για τη Γροιλανδία (1984). Η συνθήκη αυτή θέτει τέλος στην εφαρμογή των συνθηκών στα εδάφη της Γροιλανδίας και θέσπισε ειδικές σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Γροιλανδίας, με βάση το καθεστώς που εφαρμόζεται στα υπερπόντια εδάφη.

Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986). Αυτή συνιστά την πρώτη ουσιαστική μεταρρύθμιση των συνθηκών. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη διευρύνει τις περιπτώσεις ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο, ενισχύει τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (διαδικασία συνεργασίας) και διευρύνει τις κοινοτικές αρμοδιότητες. Θέτει, επίσης, το 1992 ως χρονικό όριο για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς.

Οι Πιο Σημαντικές Τροποποιήσεις των Συνθηκών Μετά τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (1992)

Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997). Η συνθήκη αυτή ενισχύει τις αρμοδιότητες της Ένωσης με τη θέσπιση κοινοτικής πολιτικής απασχόλησης, την κοινοτικοποίηση ορισμένων θεμάτων που υπάγονταν προηγουμένως στη διακυβερνητική συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων, τη θέσπιση μέτρων που στοχεύουν να φέρουν την Ένωση πιο κοντά στους πολίτες και τη δυνατότητα στενότερης συνεργασίας μεταξύ ορισμένων κρατών μελών (ενισχυμένη συνεργασία). Επίσης, επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας συναπόφασης, καθώς και της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία και προβλέπει την απλούστευση και μια νέα αρίθμηση των άρθρων των συνθηκών.

Συνθήκη της Νίκαιας (2001). Αυτή αφορά ουσιαστικά τα «υπόλοιπα» του Άμστερνταμ, δηλαδή στα θεσμικά προβλήματα που σχετίζονται με τη διεύρυνση και τα οποία δεν διευθετήθηκαν το 1997. Πρόκειται για τη σύνθεση της Επιτροπής, για τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο και για την επέκταση των περιπτώσεων λήψης απόφασης με ειδική πλειοψηφία. Η εν λόγω συνθήκη απλοποιεί επίσης τους κανόνες για την εφαρμογή της ενισχυμένης συνεργασίας και καθιστά αποτελεσματικότερο το δικαιοδοτικό σύστημα.

Συνθήκη της Λισσαβόνας (2007). Η συνθήκη αυτή προχωρά σε εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις. Θέτει τέλος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καταργεί την παλαιά αρχιτεκτονική της ΕΕ και προβαίνει σε νέα κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ ΕΕ και κρατών μελών. Ο τρόπος λειτουργίας των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και η διαδικασία λήψης αποφάσεων έχουν επίσης υποστεί τροποποιήσεις. Στόχος είναι να βελτιωθεί η διαδικασία λήψης αποφάσεων σε μία διευρυμένη Ένωση των 27 (τότε) κρατών-μελών. Επίσης, η συνθήκη της Λισσαβόνας μεταρρυθμίζει πολλές εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, επιτρέπει στα θεσμικά όργανα να νομοθετούν και να εγκρίνουν μέτρα σε νέους τομείς πολιτικών.

Η Ενιαία Αγορά και η Ευρωπαϊκή Οικονομία

Το 2024, η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά έφθασε να περιλαμβάνει 450 εκατομμύρια καταναλωτές, έναντι 335 εκατομμυρίων στις ΗΠΑ, 1410 εκατομμυρίων στην Κίνα και 124 εκατομμυρίων στην Ιαπωνία.

Η αξία του παραγομένου προϊόντος (ΑΕΠ) έφθανε το \$19,4 τρισεκατομμύρια έναντι \$28,7 τρισεκατομμυρίων στις ΗΠΑ, 18,7 τρισεκατομμυρίων στην Κίνα και 4,0 τρισεκατομμυρίων στην Ιαπωνία. Με πληθυσμό που αντιστοιχεί στο 5,6% του παγκόσμιου πληθυσμού η ΕΕ παράγει το 17,5% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Μόνο οι ΗΠΑ είναι πλουσιότερη και πιο παραγωγική οικονομία από την ΕΕ, καθώς με πληθυσμό που αντιστοιχεί στο 4,1% του παγκόσμιου πληθυσμού παράγουν το 26,2% του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Σε 75 περίπου χρόνια από τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, η πρόοδος δεν θα μπορούσε να είναι πιο εντυπωσιακή. Η πρόοδος αυτή δε οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην απελευθέρωση του ενδοκοινοτικού εμπορίου και γενικότερα των οικονομικών συναλλαγών.

Μετρούμενο σε ισοτιμίες με βάση την ισοδυναμία των αγοραστικών δυνάμεων, το 1960, το κατά κεφαλήν εισόδημα των 15 οικονομιών της ΕΕ πριν την διεύρυνση του 2004 ήταν στο 64,1% του κατά κεφαλήν προϊόντος των ΗΠΑ. Το 2024 είχε φθάσει στο 77,0%.

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού κατά κεφαλήν προϊόντος στην περίοδο 1960-2024 ήταν 2,5%, έναντι 2,0% στις ΗΠΑ. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των πραγματικών αποδοχών των εργαζομένων ήταν 2,1%, έναντι 1,5% στις ΗΠΑ.

Η Εκρηκτική Άνοδος του Ενδοκοινοτικού Εμπορίου

Σημαντικό ρόλο σε αυτές τις εξελίξεις φαίνεται να έπαιξε η εκρηκτική άνοδος του ενδοκοινοτικού εμπορίου που προκλήθηκε από τη δημιουργία αρχικά της κοινής και αργότερα της ενιαίας αγοράς.

Το 1960, οι συνολικές εξαγωγές και εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών των κρατών-μελών της, αποτελούσαν το 53,6% του ΑΕΠ της ΕΕ των 15. Το 2023-24 είχαν φθάσει στο 95% του ΑΕΠ. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της αύξησης ήταν αύξηση του ενδοκοινοτικού εμπορίου.

Ένα ερώτημα που τίθεται είναι πόσο σημαντική είναι η εκτροπή του εμπορίου, που προβλέπει η θεωρία των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών. Θα ήταν καλύτερα για τις χώρες της ΕΕ εάν επικεντρώνονταν περισσότερο στις εξαγωγές προς τρίτες χώρες;

Το ερώτημα αυτό μπορεί να απαντηθεί έμμεσα, συγκρίνοντας την εξέλιξη του βαθμού ανοίγματος στο διεθνές εμπόριο των κρατών-μελών της ΕΕ με αυτόν των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας. Το άθροισμα των εξαγωγών και εισαγωγών των κρατών-μελών της ΕΕ των 15 αυξήθηκε από το 53,6% του ΑΕΠ το 1960 στο 95% περίπου το 2023-24. Αντίστοιχα, στις ΗΠΑ, το άθροισμα εξαγωγών και εισαγωγών αυξήθηκε από 9,2% του ΑΕΠ το 1960 σε περίπου 26%–27% του ΑΕΠ το 2023–2024. Στην Ιαπωνία, το άθροισμα εξαγωγών και εισαγωγών αυξήθηκε από 20,3% του ΑΕΠ το 1960 σε περίπου 44%–45% του ΑΕΠ το 2023–2024.

Συνεπώς, ενώ το διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών των χωρών της ΕΕ αυξήθηκε κατά περίπου 40 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, στις ΗΠΑ αυξήθηκε κατά περίπου 17–18 ποσοστιαίες μονάδες, και στην Ιαπωνία κατά περίπου 24–25 ποσοστιαίες μονάδες.

Χωρίς το πρόγραμμα της κοινής αγοράς και, στη συνέχεια, της ενιαίας αγοράς, είναι αμφίβολο εάν η ΕΕ θα μπορούσε να αυξήσει τη συμμετοχή του διεθνούς εμπορίου στο ΑΕΠ των κρατών-μελών της σε τόσο μεγάλο βαθμό. Η σημαντικά μεγαλύτερη αύξηση του βαθμού ανοίγματος της ευρωπαϊκής οικονομίας αποδίδεται κυρίως στην απελευθέρωση του ενδοκοινοτικού εμπορίου και στην εμβάθυνση της οικονομικής ολοκλήρωσης.

Η ΕΕ και το Διεθνές Εμπόριο Αγαθών και Υπηρεσιών

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει ένας από τους μεγαλύτερους εμπορικούς παράγοντες παγκοσμίως, αν και η συμμετοχή της στο παγκόσμιο εμπόριο είναι χαμηλότερη από παλαιότερες εκτιμήσεις. Συγκεκριμένα, η ΕΕ αντιπροσωπεύει σήμερα περίπου 14%–16% του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών (χωρίς το ενδοκοινοτικό εμπόριο), ενώ αν συμπεριληφθεί το ενδοκοινοτικό εμπόριο, το ποσοστό υπερβαίνει το 30%.

Στο εμπόριο υπηρεσιών, η θέση της ΕΕ παραμένει ιδιαίτερα ισχυρή, αντιπροσωπεύοντας περίπου 20%–25% του παγκόσμιου εμπορίου υπηρεσιών.

Μεγάλες οικονομίες της ΕΕ, όπως η Γερμανία, εξακολουθούν να συγκαταλέγονται μεταξύ των κορυφαίων εμπορικών χωρών παγκοσμίως, ενώ και άλλες μεγάλες οικονομίες, όπως η Γαλλία, διατηρούν σημαντική παρουσία στο διεθνές εμπόριο.

Παρά την ενίσχυση των εξωτερικών εμπορικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου των κρατών-μελών πραγματοποιείται εντός της ίδιας της Ένωσης. Περίπου 60–65% των εξαγωγών αγαθών της ΕΕ κατευθύνεται προς άλλα κράτη-μέλη (ενδοκοινοτικό εμπόριο), ποσοστό ελαφρώς χαμηλότερο από παλαιότερες εκτιμήσεις λόγω της αυξημένης σημασίας τρίτων αγορών.

Αν ληφθούν υπόψη και άλλες ευρωπαϊκές χώρες εκτός της ΕΕ — όπως οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) (Ελβετία, Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν) καθώς και το Ηνωμένο Βασίλειο και η Τουρκία — προκύπτει ότι περίπου 70%–75% των εξαγωγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατευθύνονται σε ευρωπαϊκές αγορές συνολικά.

Μεταξύ των σημαντικότερων εξωτερικών εμπορικών εταίρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγκαταλέγονται οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Κίνα, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελβετία, η Τουρκία, η Ιαπωνία και η Ινδία. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αποτελούν τον σημαντικότερο προορισμό εξαγωγών της ΕΕ, ενώ η Κίνα παραμένει ένας από τους σημαντικότερους προμηθευτές εισαγωγών. Συνεπώς, η κοινή εξωτερική εμπορική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορά περίπου το 35%–40% των συνολικών εξαγωγών της.

Η Διάρθρωση των Ευρωπαϊκών Εξαγωγών και Εισαγωγών

Το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελείται από βιομηχανικά προϊόντα, τα οποία αντιπροσωπεύουν περίπου 80%–85% των εξαγωγών αγαθών (χαμηλότερο ποσοστό από παλαιότερες εκτιμήσεις λόγω της αυξημένης σημασίας των υπηρεσιών και ορισμένων πρώτων υλών).

Από την πλευρά των εισαγωγών, σημαντικό ποσοστό αφορά επίσης βιομηχανικά προϊόντα, αλλά και ενεργειακά αγαθά.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει καθαρός εισαγωγέας ενέργειας. Ωστόσο, μετά την ενεργειακή κρίση του 2022, το μερίδιο των ενεργειακών προϊόντων στις εισαγωγές παρουσίασε σημαντικές διακυμάνσεις. Το 2023–2024, τα ενεργειακά προϊόντα αντιπροσωπεύουν περίπου 20%–25% της αξίας των εισαγωγών αγαθών, αντανακλώντας τόσο τις υψηλές τιμές ενέργειας όσο και τη διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας.

Ποιος είναι υπεύθυνος για τη διεθνή εμπορική πολιτική της ΕΕ;

Η δημιουργία της τελωνειακής ένωσης ήταν το πρώτο μεγάλο βήμα της ΕΕ προς την οικονομική ολοκλήρωση.

Η Συνθήκη της Ρώμης χορήγησε υπερεθνικές αρμοδιότητες στα θεσμικά όργανα της ΕΕ ('αποκλειστική αρμοδιότητα') για τη διεθνή εμπορική πολιτική. Τα μεμονωμένα κράτη-μέλη δεν μπορούν να νομοθετούν για εμπορικά θέματα ή να συνάπτουν διεθνείς εμπορικές συμφωνίες.

Οι Συνθήκες αναθέτουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το καθήκον της διαπραγμάτευσης εμπορικών θεμάτων με τρίτες χώρες, εξ ονόματος των κρατών-μελών. Ο Επίτροπος Εμπορίου της ΕΕ (σήμερα ο Phil Hogan, από την Ιρλανδία) είναι υπεύθυνος για τη διεξαγωγή των εμπορικών διαπραγματεύσεων (άρθρο 207).

Οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται σύμφωνα με συγκεκριμένες εντολές που καθορίζονται από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο ('οδηγίες για τη διαπραγμάτευση'). Ο ρόλος του Κοινοβουλίου ενισχύθηκε ως αποτέλεσμα της Συνθήκης της Λισαβόνας και τώρα το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο έχουν την ίδια εξουσία κατά την εκπόνηση των οδηγιών στο πλαίσιο της λεγόμενης 'συνήθους νομοθετικής διαδικασίας'.

Οι διαπραγματεύσεις αυτές πραγματοποιούνται εντός των ορίων του συστήματος του ΠΟΕ.

Οι Προτεραιότητες της Διεθνούς Εμπορικής Πολιτικής της ΕΕ

Ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ στο επίκεντρο του πολυμερούς συστήματος ανοικτού και δίκαιου εμπορίου που βασίζεται σε αποτελεσματικούς και εφαρμόσιμους παγκόσμιους κανόνες που να δημιουργούν ισότιμους όρους ανταγωνισμού.

Μεταρρύθμιση του ΠΟΕ.

Ενίσχυση της παγκόσμιας ηγετικής θέσης της ΕΕ στο εμπόριο και της ικανότητάς της να προστατεύεται από αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

Εξασφάλιση καλύτερης χρήσης των μέσων εμπορικής άμυνας, ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τις δημόσιες συμβάσεις και ένα νέο σύστημα ελέγχου των άμεσων ξένων επενδύσεων.

Αναβάθμιση του κανονισμού εφαρμογής της ΕΕ ώστε να επιτραπεί η επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις παράνομων μέτρων και ταυτόχρονης παρεμπόδισης των διακανονισμών των διαφορών του ΠΟΕ.

Αντιμετώπιση των στρεβλωτικών επιπτώσεων των ξένων επιδοτήσεων στην εσωτερική αγορά.

Παρακολούθηση και βελτίωση της συμμόρφωσης των εμπορικών συμφωνιών.

Ολοκλήρωση των υπό διαπραγμάτευση εμπορικών συμφωνιών, και έναρξη διαπραγματεύσεων για τη σύναψη νέων διμερών ή πολυμερών συμφωνιών, όπου ενδείκνυται.

Παρακολούθηση των μέτρων για το κλίμα, το περιβάλλον και την προστασία της εργασίας που κατοχυρώνονται στις εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ, με μηδενική ανοχή στην παιδική εργασία.

Συμβολή στη διαμόρφωση και εισαγωγή του συνοριακού φόρου άνθρακα, σε πλήρη συμμόρφωση με τους κανόνες του ΠΟΕ.

Εξασφάλιση των υψηλότερων επιπέδων διαφάνειας και επικοινωνίας, ιδίως με τους συννομοθέτες, τα κράτη μέλη και την κοινωνία των πολιτών.

Πρόσφατες Εξελίξεις στη Διεθνή Εμπορική Πολιτική της ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος. Διαδραματίζει κεντρικό ρόλο τόσο στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), όσο και μέσω ενός εκτεταμένου δικτύου διμερών και περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών, καθώς και μέσω μονομερών εμπορικών προτιμήσεων προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Ένα από τα σημαντικότερα παραδείγματα αυτών των συμφωνιών είναι η Συμφωνία Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ιαπωνίας (EU–Japan Economic Partnership Agreement), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2019 και παραμένει μία από τις μεγαλύτερες ζώνες ελεύθερου εμπορίου στον κόσμο. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, οι εξαγωγές αγαθών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ιαπωνία ανέρχονται σε περίπου 75–80 δισ. ευρώ ετησίως, ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών προσεγγίζουν τα 35–40 δισ. ευρώ. Σε σχέση με την περίοδο πριν από τη συμφωνία, παρατηρείται σημαντική αύξηση του εμπορίου, καθώς έχουν μειωθεί δραστικά οι δασμοί και οι μη δασμολογικοί φραγμοί, ιδίως σε τομείς όπως τα αγροτικά προϊόντα, τα αυτοκίνητα και τα φαρμακευτικά προϊόντα. Η συμφωνία ενισχύει παράλληλα τη θεσμική συνεργασία και λειτουργεί ως μήνυμα υπέρ της πολυμερούς εμπορικής συνεργασίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επίσης συνάψει σημαντική εμπορική συμφωνία με τον Καναδά, γνωστή ως Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA). Η συμφωνία αυτή εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε μεγάλο βαθμό προσωρινά (από το 2017), ενώ η πλήρης επικύρωσή της από όλα τα κράτη-μέλη δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί το 2024. Παρ' όλα αυτά, έχει ήδη συμβάλει σε σημαντική αύξηση του διμερούς εμπορίου και των επενδύσεων.

Αντίστοιχη συμφωνία ισχύει με τη Σιγκαπούρη (σε εφαρμογή από το 2019), η οποία έχει καταργήσει σχεδόν όλους τους τελωνειακούς δασμούς και έχει απλοποιήσει τις διοικητικές διαδικασίες. Η συμφωνία αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για το εμπόριο βιομηχανικών προϊόντων, ηλεκτρονικού εξοπλισμού, τροφίμων και φαρμακευτικών προϊόντων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επίσης ολοκληρώσει ή θέσει σε ισχύ συμφωνίες με χώρες όπως το Βιετνάμ (2020) και η Νέα Ζηλανδία (η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2024), ενώ η εκσυγχρονισμένη συμφωνία με το Μεξικό βρίσκεται κοντά στην ολοκλήρωση. Παράλληλα, η συμφωνία με τη Mercosur (Αργεντινή, Βραζιλία, Παραγουάη και Ουρουγουάη) παραμένει σε εκκρεμότητα, λόγω πολιτικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων. Οι διαπραγματεύσεις με την Αυστραλία ανεστάλησαν το 2023, χωρίς να έχει επιτευχθεί τελική συμφωνία.

Διαπραγματεύσεις με εταίρους από άλλα μέρη του κόσμου ήδη βρίσκονται σε προκαταρκτικό στάδιο.

70 Χρόνια Διαρκούς Ειρήνης

Τι Έχει Επιτύχει η Ευρωπαϊκή Ένωση

Η ευρωπαϊκή εμπειρία αναδεικνύει με σαφήνεια τις δυσκολίες που συνεπάγεται η βαθιά οικονομική και πολιτική συνεργασία μεταξύ κυρίαρχων κρατών. Η επίτευξη συμφωνιών απαιτεί έναν λεπτό συνδυασμό οραματικής πολιτικής ηγεσίας και ρεαλιστικής προσέγγισης των εθνικών συμφερόντων. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν υπήρξε γραμμική ούτε απρόσκοπτη διαδικασία· αντίθετα, χαρακτηρίστηκε από διαδοχικές κρίσεις, συμβιβασμούς και θεσμικές προσαρμογές.

Η πορεία προς την ενοποίηση βασίστηκε σε ένα φιλόδοξο όραμα οικονομικής και πολιτικής σύγκλισης, το οποίο υλοποιήθηκε σταδιακά μέσω συγκεκριμένων πολιτικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων. Η δημιουργία μιας μεγάλης εσωτερικής αγοράς επέτρεψε στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επιτύχουν υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης και, ιδίως, σημαντικά υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του εμπορίου τους σε σύγκριση με άλλες μεγάλες οικονομίες, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ιαπωνία. Η εξέλιξη αυτή δεν οφείλεται μόνο στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, αλλά και —σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό— στις οικονομίες κλίμακας, τη διεύρυνση των αγορών και τη μείωση του κόστους συναλλαγών που επέφερε η ενοποίηση.

Βεβαίως, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν περιορίζεται στη λειτουργία μιας ενιαίας αγοράς. Η ανάπτυξη κοινών πολιτικών —όπως η κοινή εμπορική πολιτική, η κοινή αγροτική πολιτική, η πολιτική ανταγωνισμού, καθώς και, για τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης, η κοινή νομισματική πολιτική— καταδεικνύει ότι πρόκειται για ένα πολύ πιο φιλόδοξο πολιτικό και θεσμικό εγχείρημα οικονομικής ολοκλήρωσης.

Δυσκολίες και Προκλήσεις

Η βιωσιμότητα και η επιτυχία του ευρωπαϊκού εγχειρήματος εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη διατήρηση ικανοποιητικών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης, οι οποίοι συνδέονται άμεσα με το άνοιγμα των αγορών και την εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Η οικονομική αποτελεσματικότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση όχι μόνο για την ευημερία των πολιτών, αλλά και για την κοινωνική και πολιτική αποδοχή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Κατά την τελευταία δεκαετία και πλέον, και ιδίως μετά το ξέσπασμα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008–2009 και την κρίση χρέους της ευρωπαϊκής περιφέρειας το 2010–2012, η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αντιμετώπισε σημαντικές προκλήσεις. Οι κρίσεις αυτές ανέδειξαν έντονες μακροοικονομικές ανισορροπίες μεταξύ των κρατών-μελών, αδυναμίες στον σχεδιασμό της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, καθώς και θεσμικά ελλείμματα στη διαχείριση κρίσεων.

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση κλήθηκε να αντιμετωπίσει νέες εξωτερικές και εσωτερικές προκλήσεις, όπως η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου (Brexit), οι γεωπολιτικές εντάσεις, η ενεργειακή κρίση που ακολούθησε τον πόλεμο στην Ουκρανία, καθώς και οι προκλήσεις της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης. Οι εξελίξεις αυτές κατέστησαν ακόμη πιο εμφανή την ανάγκη για βαθύτερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι δυσκολίες αυτές οφείλονται εν μέρει σε απρόβλεπτα εξωγενή γεγονότα, αλλά και σε ελλείψεις στον αρχικό θεσμικό σχεδιασμό της ευρωζώνης, καθώς και στη μη πλήρη εφαρμογή των κανόνων που συμφωνήθηκαν στη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Παράλληλα, αντικατοπτρίζουν τις διαφορετικές οικονομικές δομές και προτιμήσεις πολιτικής μεταξύ των κρατών-μελών, ιδίως μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών της Ένωσης.